

KRISTIANSAND KOMMUNE BYUTVIKLING
Postboks 4
4685 Nodeland

Saksbehandler:

Ole Martin Aanonsen

Inspeksjonsrapport

Inspeksjon ved Odderøya renseanlegg

Kontrollnummer: 2020.077.I.FMAG

Kontaktpersoner ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:

Tore Magnussen

Fra Fylkesmannen i Agder:

Ole Martin Aanonsen

Andre deltagere fra virksomheten:

Torleif Jacobsen

Monica Fredvik

Vilde Løkken

Magne Lorentzen

John Holmen

Andre deltagere fra Fylkesmannen i Agder:

Ildikó Nordensvan

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra inspeksjon ved Odderøya renseanlegg den 27.10.2020. Sluttmøte ble avholdt på lokaliteten den 3.11.2020, hvor Fylkesmannen presenterte funn fra tilsynet og tekst til foreløpig tilsynsrapport. Kommunen gav skriftlig tilbakemelding på funn og foreløpig tilsynsrapport 20.11.2020. Vi har vurdert kommunens innspill i forkant av ferdigstilling av denne rapporten. Vi har henvist til kommunens innspill der hvor vi finner dette nødvendig for å belyse funn i rapporten. Denne rapporten er å anse som endelig.

Fylkesmannen i Agder avdekket fem avvik og ga én anmerkning under tilsynet. Fylkesmannen ser alvorlig på avvik nummer 2, da kommunen i lengre tid har visst om mangelen uten å søke om endring av tillatelse eller på annen måte utbedre forholdet.

Avvik:

1. Odderøya renseanlegg har mangelfull utslippskontroll.
2. Avløpsvann fra Bredalsholmen er ikke overført til Odderøya renseanlegg.

3. Avviksbehandlingssystemet for avløpsanlegget er mangelfullt.
4. Kommunen kunne ikke framvise en komplett miljørisikovurdering for Odderøya avløpsanlegg.
5. Kristiansand kommune har ikke gjennomført tilfredsstillende resipientundersøkelser.

Anmerkninger:

1. Oppfølgingen av kommunens hovedplan for avløp er mangelfull.

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 4 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 3.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

30. november 2020	Ingunn Løvdal	Ole Martin Aanonsen
dato	Miljøverndirektør	seniorrådgiver
	Fylkesmannen i Agder	

1. Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: KRISTIANSAND KOMMUNE BYUTVIKLING	
Organisasjonsnr.: 974778335	Eies av: Kristiansand kommune
Bransjenr. (NACE-kode): 84.130 - Offentlig administrasjon tilknyttet næringsvirksomhet og arbeidsmarked	

Kontrollert enhet

Navn: Odderøya renseanlegg	Anleggsnr.: 4204.0222.01
Kommune: Kristiansand	Fylke: Agder
Anleggsaktivitet: Avløpsnett og -rensing	
Tillatelse gitt: 15. april 2013	Sist endret:

2. Bakgrunn for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Inspeksjonen inngår i Fylkesmannens regionale tilsynsaksjon rettet mot avløpsanlegg med utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelse med samlet utslipp større enn eller lik 2000 pe til ferskvann, større enn eller lik 2 000 pe til elvemunning eller større enn 10 000 pe til sjø.

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema

- Oppfølging av krav i forurensningsforskriften kapittel 14 og utslippstillatelse av 15.04.2013.
- Drift av renseanlegg og rensekrav til anlegget, inkl. utslippskontroll
- Drift og fornyelse av ledningsanlegg
- Kontroll med overløp
- Klimatilpasning i avløpsanlegg
- Hovedplan for vann og avløp
- Saneringsplan
- Internkontroll (risikovurderinger og avviksbehandling)

Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Kristiansand kommune plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Fylkesmannen som forurensningsmyndighet skal kunne avslutte saken, må kommunen innen 1. mars 2021 sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan de ulovlige forholdene skal følges opp.

Vi ber også om at kommunen sender inn en kort redegjørelse for hvordan anmerkningen er vurdert, eventuelt hvordan den vil bli fulgt opp.

Som følge av at kommunen i lengre tid har visst at overføring av avløpsvann fra Bredalsholmen til Odderøya avløpsanlegg ville bli betydelig forsinket og unnlatt å imøtekomme gjentatte forespørsler fra Fylkesmannen hvor vi ber om status i saken, ser Fylkesmannen alvorlig på avvik nummer 2.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (fmavpost@fylkesmannen.no) til Fylkesmannen i Agder, v/Ole Martin Aanonsen.

4. Varsel om tvangsmulkt for retting av avvik

Fylkesmannen varslers herved at vi vil fatte vedtak om tvangsmulkt (*jf. forurensningsloven § 73*) dersom vi ikke har mottatt en skriftlig framdriftsplan for hvordan og når avvik nummer 2 er forventet å være rettet. Fremdriftsplan med konkrete milepæler for tiltak skal sendes Fylkesmannen innen 1. mars 2021. Tvangsmulkten vil påløpe dersom vi ikke har mottatt en framdriftsplan som beskrevet over innen to uker etter at vedtaket om tvangsmulkt ble fattet.

En eventuell tvangsmulkt vil være et engangsbeløp på kr 600 000,-.

Dere har anledning til å kommentere dette varselet. Eventuelle kommentarer må sendes til Fylkesmannen i Agder innen to uker etter at denne rapporten er mottatt.

5. Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel og informasjon om gebyrplikt som ble gitt til virksomheten den 21. september 2020. Virksomheter skal betale gebyr for kontroll utført av Fylkesmannen i samsvar med § 39-3 i forurensningsforskriften. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Gebyrsatser for kontroll av virksomheter etter forurensningsloven er fastsatt i forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8.

På bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk vil Odderøya renseanlegg bli ilagt et gebyr på kr 99 900,- for inspeksjonen, jf. forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8. Dette tilsvarer gebyrsats 4 for flerdagstilsyn. Virksomheten vil få tilsendt en faktura fra Miljødirektoratet for innbetaling til statskassen. Vi viser for øvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Klageadgang

Vedtaket om gebyr kan påklages til Miljødirektoratet, jf. § 28 i forvaltningsloven. Eventuell klage bør være skriftlig begrunnet og adressert til Miljødirektoratet, men sendes via Fylkesmannen i Agder. Fylkesmannen vil vurdere endring av vedtaket eller sende saken videre til Miljødirektoratet for endelig vedtak. En eventuell klage vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsett ovenfor må betales inn. Dersom Miljødirektoratet tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

6. Innsyn

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via postjournalen til Fylkesmannen i Agder (jf. offentleglova).

7. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Odderøya renseanlegg har mangelfull utslippskontroll.

Avvik fra:

Utslippstillatelse for Odderøya avløpsanlegg, punkt 2.1, 2.4 og 2.5.1.

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) §§ 14-2, 14-11 og 14-13.

Forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5 pkt. 7.

Kommentarer:

Gjeldende utslippstillatelse for Odderøya avløpsanlegg er fra 15.4 2013.

Forurensningsforskriften kapittel 14 gjelder parallelt med utslippstillatelsens vilkår, og dersom det er avvik mellom disse, vil det strengeste vilkåret være gjeldende uavhengig av om rensekrevet framgår av tillatelsen eller kapittel 14.

a) Prøveantall og analyseparameter

I utslippstillatelsen fra 2013 er det krav om at det skal tas 24 prøver per år av parameterne tot-P, organisk stoff (målt som KOF_{CR} og BOF_5) og av suspendert stoff (SS). Tilsvarende skal minst 24 prøver rapporteres inn ved innsending av egenkontrollrapport via Altinn.no. Kommunen kan annullere verdier som oppstår under ikke-representative forhold, jmfør Miljødirektoratets kommentarer til forskriftens § 14-13, men det må da tas supplerende prøver under representative driftsforhold for å sikre at minimum 24 prøver rapporteres inn. Eventuelle annulleringer skal følge en utarbeidet rutine.

I utslippstillatelsen er det angitt grenseverdier for tot-P, KOF_{CR} og BOF_5 , men ikke for SS. Analyser av suspendert stoff skal i henhold til tillatelsen inngå i virksomhetens utslippsmålinger.

For rapporteringsåret 2019 ble det rapportert inn 20 prøver for tot-P, KOF_{CR} og BOF_5 . Det ble ikke rapportert inn analyser for SS.

b) Akkreditering

Forurensningsforskriften § 14-11 stiller krav om at virksomheter som utfører prøvetaking, herunder konservering, skal være akkreditert for prøvetaking eller ha et tilsvarende kvalitetssikringssystem for prøvetaking godkjent av en kvalifisert nøytral instans.

Under tilsynet kom det fram at det arbeides med å få på plass akkreditering for det nye avløpsanlegget på Odderøya etter at renseanlegget ble satt i full drift våren 2020. Det foreligger ikke en godkjent akkreditering av anlegget per i dag, da kommunen arbeider med å etablere prøvetakingspunkt med tilfredsstillende representativitet.

Kommunen opplyser at prøvetakingen gjennomføres i samsvar med tidligere akkreditering for gamle Odderøya avløpsanlegg. Spørsmålet om hvorvidt prøvetakingen er kvalifisert er ikke vurdert av en nøytral instans.

Fylkesmannen påpeker følgende mangler for utslippskontroll ved Odderøya avløpsanlegg:

- a) - Kommunen har ikke tatt tilstrekkelig antall prøver, jf. § 14-11.
- Det er ikke tatt prøver av alle parameterne som er angitt i tillatelsen.
- b) Det foreligger ikke tilfredsstillende akkreditering av prøvetakingen ved avløpsanlegget.

Avvik 2

Avløpsvann fra Bredalsholmen avløpsanlegg er ikke overført til Odderøya renseanlegg.

Avvik fra:

Utslippstillatelse for Odderøya avløpsanlegg, punkt 2.1 og 2.4.

Kommentarer:

Odderøya avløpsanlegg har i utslippstillatelsen krav om at avløpsvannet fra Bredalsholmen avløpsanlegg skal overføres til Odderøya avløpsanlegg og gjennomgå sekundærrensing fra 1.1.2020. Fra samme dato erstattes tillatelsen for Bredalsholmen, datert 6.12. 1989, med tillatelse for Odderøya avløpsanlegg.

Avløpsvannet som går til Bredalsholmen avløpsanlegg er ikke overført til Odderøya avløpsanlegg slik utslippstillatelsen krever og gjennomgår følgelig heller ikke sekundærrensing.

Utslippstillatelsen for Odderøya renseanlegg av 15.04.2013 gjelder for Bredalsholmen avløpsanlegg fra og med 1.1.2020. Avløpsvannet fra Bredalsholmen avløpsanlegg ledes til sjø på feil utslippspunkt og tilfredsstillende ikke krav om sekundærrensing som følge av at tidsfristen for overføring av avløpsvann fra Bredalsholmen til Odderøya avløpsanlegg ikke er overholdt.

Vi viser også til kommunens innsendte egenkontrollrapporter for Bredalsholmen avløpsanlegg, hvor både kommunens egne innrapporterte data og beregninger gjort i databasen «Forurensning» viser at anlegget i fem av de seks siste årene har fått tilført mer avløpsvann under maksimal belastning enn hva som er tillatt i henhold til den utgåtte tillatelsens ramme.

Fylkesmannen vil understreke at ethvert påslipp av nye abonnenter til Bredalsholmen avløpsanlegg vil bli betraktet som en forsettlig økning av det ulovlige utslippet inntil gjeldende krav i tillatelsen til utslipp er overholdt.

Avvik 3

Avviksbehandlingssystemet for avløpsanlegget er mangelfullt.

Avvik fra:

Forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5 pkt. 7 (forebygge overtredelser).

Kommentarer:

I interkontrollforskriften er det krav om at det skal foreligge et avviksbehandlingssystem. Dette skal inkludere avvik fra alle deler av avløpsanlegget. Dette medfører at kommunen skal angi hvilke hendelser som skal vurderes som avvik innenfor avløpsnett, overløp, renseanlegg, utslippsmålinger, tidsfrister med videre.

Kommunen har systemer for registrering og oppfølging av avvik og opplyste under tilsynet at de vurderer brudd på gjeldende utslippstillatelse som avvik. Under tilsynet kom det fram at mangelfull prøvetaking, jamfør avvik 1 a), ikke var registrert som avvik i kommunens avvikssystem.

Avvik 4

Kommunen kunne ikke framvise en komplett miljørisikovurdering for Odderøya avløpsanlegg.

Avvik fra

Utslippstillatelse for Odderøya renseanlegg, punkt 2.1.
Forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5 andre ledd pkt. 6.

Kommentarer:

I henhold til internkontrollforskriften skal virksomheter gjennomføre en risikokartlegging og på bakgrunn av denne utarbeide handlingsplaner for å redusere risikoforholdene. Dette skal dokumenteres skriftlig.

Dokumentet bør ha en beskrivelse av kartleggingsfasen og vurdering av akseptkriterier for risiko. Virksomheten skal i handlingsplanen angi konkrete frister for risikoreduserende tiltak og hvem som er ansvarlig for gjennomføring. På bakgrunn av farer, hendelseskjeder og konsekvenser som er identifisert, skal kommunen etablere en beredskapsplan mot akutt forurensning.

I forurensningsforskriften kapittel 18 om tanklagring av farlige kjemikalier og farlig avfall er det angitt at den som er ansvarlig for tankanlegget skal gjennomføre miljørisikovurderinger i henhold til krav i forskriften.

Fylkesmannen viser til rapporten fra Norsk Vann, *Avløpsanlegg – Risikovurdering for ytre miljø* - Rapport 197/2013, som kommunen kan benytte i forbindelse med arbeidet med risikovurderingen. Kommunen kan bruke vedlegg 3 i den nevnte rapporten som utgangspunkt for en basisliste for identifisering av hendelser som kan inngå i risikovurderingen. Kommunen må også vurdere lokale forhold.

Kommunen fremviste under tilsynet en miljørisikokartlegging for enkelte områder knyttet til avløpsanlegget, men for andre delområder foreligger det ikke en tilfredsstillende miljørisikovurdering. For eksempel er det ikke vurdert faktorer knyttet til ytre miljø for pumpestasjoner og ledningsnett. Det foreligger heller ikke en handlingsplan på bakgrunn av påviste risiko.

Ved Odderøya renseanlegg er det to 30 m³ tanker for lagring av jernklorid. Kommunen har i sin risikovurdering for Odderøya renseanlegg ikke en tilfredsstillende risikovurdering i henhold til forskriftens krav til risikovurderinger knyttet til tanklagring og tilhørende påfyllingsarrangementer.

Avvik 5

Kristiansand kommune har ikke gjennomført tilfredsstillende resipientundersøkelse.

Avvik fra:

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) § 14-9.
Utslippstillatelse for Odderøya avløpsanlegg, punkt 2.1, 7.1 og 7.2.

Kommentarer:

I henhold til forurensningsforskriften § 14-9 skal den ansvarlige for avløpsanlegget utføre regelmessig overvåking og undersøkelser av de vannforekomstene som berøres av avløpsvann. Overvåkingen skal bidra til at resipienten kan registreres som følsomt, normalt eller mindre følsomt område. Resipientovervåkingen skal i tillegg tilfredsstille vannforskriftens krav til overvåking, jf. pkt. 7.1 i tillatelse.

Utslippstillatelsen viser til at undersøkelsene skal være i henhold til gjeldende versjon av «Resipientundersøkelser i fjorder og kystfarvann, TA-1890», og det er gitt eksempler på aktuelle forurensingsrelaterte forhold som skal inngå i overvåkingen.

Kommunen skal gjennomføre overvåkingen i tråd med bestemmelsene for tiltaksorientert overvåking i vannforskriften § 18 og vedlegg V punkt 1.3, og forurensningsforskriften § 14-9. Overvåkingsprogrammet skal følge anbefalinger gitt i gjeldende versjon av veilederen «Klassifisering av miljøtilstand i vann» (02:2018). En enkel rettledning for hvordan overvåkingsprogram kan se ut, finnes også i «Eksempelsamling for tiltaksorientert overvåking» (M-997:2018).

Overvåkingsprogrammet skal vise og begrunne hvilke elementer som vil bli undersøkt. Plasseringen av prøvetakingspunkter og prøvetakingsfrekvens samt hvordan og i hvilke medier (biota, sediment etc.) undersøkelsen vil bli gjennomført, skal også framgå av og begrunnes i programmet. Ved behov for endring av overvåkingsprogrammet skal kommunen sende utkast til endringer med begrunnelse til Fylkesmannen i god tid før undersøkelsene skal gjennomføres.

Kristiansand kommune er med i overvåkingsprogrammet for Kristiansandsfjorden og har vært en viktig bidragsyter til arbeidet i «Fjordgruppa». Fylkesmannen har vært representert i «Fjordgruppa» og gitt innspill til programmet. Under tilsynet og ved gjennomgang av ettersendt dokumentasjon kom det imidlertid fram at overvåkingen som pågår i «Fjordgruppa» ikke er dekkende for å fange opp mulig påvirkning fra utslipp fra kommunens avløpsanlegg. Dette har ikke blitt fanget opp av Fylkesmannens representanter under revideringer av overvåkingsprogrammet.

Resipientanalysene mangler overvåking av f.eks. organisk stoff, næringsalter og suspendert stoff, som er relevante parametere for å klassifisere økologisk tilstand i resipienten. Prøvetakingsfrekvensen for overvåking er vanligvis fire år, som er kravet i forurensningsforskriften § 14-9.

8. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under inspeksjonen:

Anmerkning 1

Oppfølgingen av kommunens hovedplan for avløp er mangelfull.

Kommentarer:

Kommunen har en hovedplan fra 2018. I hovedplanens kapittel 9 og i vedlegg 1 er det satt opp en handlingsplan som viser ulike planlagte punkter for tiltak. Hovedplanen har også definert mål og satsningsområder for planperioden. Under tilsynet kom det fram at disse punktene kun er delvis fulgt opp i henhold til planen.

9. Andre forhold

Fylkesmannen fant behov for å kommentere ett annet forhold:

Tilførsel av rejektivann fra biogassanlegg.

Under tilsynet kom det fram at kommunen fører rejektivann fra biogassanlegget tilbake til renseanlegget med påkoblingspunkt i etterkant av målepunkt for innløpsvannet. Biogassbehandlingen løser ut nitrogen som er bundet til organisk materiale. Den flytende bioresten er et potent gjødselmiddel som inneholder nesten bare løst nitrogen.

Renseanlegg som ikke har nitrogenrensetrinn eller anlegg for stripping av nitrogen kan ikke rense løst nitrogen. I praksis betyr det at nitrogen som tas ut av renseanlegget i form av partikulært bundet nitrogen tilbakeføres som nitrogen i løst form etter at slammet er behandlet i biogassanlegg. Dette kan medføre redusert nitrogenretensjon og/eller en negativ rensegrad for nitrogenforbindelser ved renseanlegget.

Fylkesmannen vil vurdere ovenstående problemstilling og hvorvidt utslippene er i strid med krav i tillatelser og/eller forutsetningene som lå til grunn da tillatelsen ble gitt. Vi vil også vurdere hvorvidt kommunen må behandle rejektivannet på en annen måte enn å returnere dette til avløpsrenseanlegget. Vi avventer imidlertid videre veiledning fra Miljødirektoratet på dette temaet.

10. Dokumentunderlag

Lovgrunnlaget for inspeksjonen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven) §§ 3 og 3a
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven fra Fylkesmannen
- Kommunikasjon i forbindelse med årlig egenkontrollrapportering

Fremlagt dokumentasjon som ble benyttet for å verifisere faktiske forhold:

- Organisasjonskart for Kristiansand kommune
- Organisasjonskart for Ingeniørvesenet
- Oversikt over ansvarsfordeling innen drift for avløpssektoren
- Hovedplan for avløp
- Saneringsplaner
- ROS-analyser
- Oversikt over pumpestasjoner
- Avviksskjema
- Intern årsrapport for Odderøya avløpsanlegg
- RUH for vann og avløp i 2020

11. Informasjon til virksomheten

Regelverk som det ble informert om:

- Forurensningsforskriften kapittel 18. Tanklagring av farlige kjemikalier og farlig avfall
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)